

ΕΤΗΣΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΝΟΤΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

2024

Αθήνα, Νοέμβριος 2024

**ΑΡΧΕΛΩΝ, Σύλλογος για την
Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας**

Copyright © 2024 από ΑΡΧΕΛΩΝ

Κανένα μέρος της παρούσας έκθεσης δεν μπορεί να αναπαραχθεί σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο χωρίς τη γραπτή άδεια του ΑΡΧΕΛΩΝ.

ΑΡΧΕΛΩΝ, Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας
Σόλωνος 113
ΑΘΗΝΑ
ΤΚ 10678
Ελλάδα

Τηλ: 210 5231342
e-mail: info@archelon.gr
URL: www.archelon.gr

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ΑΡΧΕΛΩΝ πραγματοποιεί συστηματική καταγραφή και προστασία των φωλιών και των νεοσσών της θαλάσσιας χελώνας Καρέττα (*Caretta caretta*) στη νότια Πελοπόννησο, και συγκεκριμένα στο Λακωνικό Κόλπο από το 1985 και στην Κορώνη από το 1995. Οι κύριες παραλίες ωτοκίας του είδους στις περιοχές αυτές έχουν ενταχθεί σε 2 περιοχές του οικολογικού δικτύου Natura 2000 (ΦΕΚ Β 4432/15/12/2017), ως εξής:

- Οι παραλίες του Λακωνικού Κόλπου (Μαυροβούνι, Βαθύ, Σελινίτσα, Βαλτάκι και Ευρώτας) στην περιοχή GR2540003 «Εκβολές Ευρώτα, περιοχή Βρονταμά και θαλάσσια περιοχή Λακωνικού Κόλπου»
- Η παραλία της Κορώνης (Ζάγκα - Μεμί) στην περιοχή GR2550010 «Θαλάσσια περιοχή νότιας Μεσσηνίας»

2

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα καταγραφής και προστασίας του ΑΡΧΕΛΩΝ πραγματοποιήθηκε από τέλη Μαΐου έως τέλη Σεπτεμβρίου 2024, από δύο διακριτές ομάδες εθελοντών/ερευνητών και ολοκληρώθηκε με επιτυχία. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία, στις εν λόγω δύο περιοχές καταγράφηκαν συνολικά 1.100 φωλιές. Το μεγαλύτερο ποσοστό των φωλιών προστατεύθηκε από θήρευση, ποδοπάτηση, πλημμυρισμό και φωτορύπανση.

Εκτός των φωλιών στις παραπάνω δύο περιοχές, καταγράφηκαν ακόμη 160 φωλιές (προκαταρκτικά δεδομένα) στο νοτιοανατολικό άκρο της Λακωνίας (από Πλύτρα μέχρι Μονεμβασιά) και στην Ελαφόνησο από μέλη του τοπικού Συλλόγου «Τουλίπα Γουλιμή» που είχαν εκπαιδευτεί από τον ΑΡΧΕΛΩΝ. Το 50% των ανωτέρω φωλιών εντοπίστηκαν εντός των περιοχών του Δικτύου Natura GR2540002 («Περιοχή Νεάπολης και Νήσος Ελαφόνησος») και GR2540001 («Όρη Γιδοβούνι, Χιονοβούνι, κλπ. και Θαλάσσια Ζώνη έως Ακρωτήριο Καμήλι»).

Δράσεις ευαισθητοποίησης του κοινού πραγματοποιήθηκαν από τους εθελοντές του ΑΡΧΕΛΩΝ στις παραλίες, σε τουριστικές επιχειρήσεις στις παραλίες του Λακωνικού Κόλπου και στην Κορώνη και στους εποχικούς Σταθμούς Ενημέρωσης που είχαν εγκατασταθεί σε νευραλγικές θέσεις των εν λόγω δύο περιοχών. Στις δράσεις αυτές, συμμετείχαν και ενημερώθηκαν περί τους 3.700 επισκέπτες (2.000 στον Λακωνικό Κόλπο και 1.700 στην Κορώνη).

Πέντε δορυφορικοί πομποί τοποθετήθηκαν από ερευνητική ομάδα του ΑΡΧΕΛΩΝ σε χελώνες για την παρακολούθηση των μεταναστεύσεών τους μετά την ωοτοκία τους στο Λακωνικό Κόλπο, στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος LIFE MareNatura. Επίσης πάρθηκαν δείγματα ιστού από χελώνες για την διερεύνηση των περιοχών τροφοληψίας τους με τη μέθοδο των σταθερών ισotόπων.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος πεδίου καταγράφηκαν 17 περιστατικά εκβρασμών θαλάσσιων χελωνών, από τα οποία 16 ήταν στο Λακωνικό Κόλπο (14 νεκρές και 2 τραυματισμένες) και 1 (νεκρή) στη Κορώνη. Οι τραυματισμένες χελώνες μεταφέρθηκαν για περίθαλψη στο Κέντρο Διάσωσης Θαλασσίων Χελωνών του ΑΡΧΕΛΩΝ στη Γλυφάδα.

3 ΑΠΕΙΛΕΣ

Στον όρμο Λιμενίου, στη Δημοτική Ενότητα Οιτύλου (που βρίσκεται μακριά από τις παραλίες ωτοκίας) από το 2019 παρατηρήθηκε η πρακτική ταΐσματος θαλασσιών χελωνών από συγκεκριμένη επιχείρηση. Ως αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής, όχι μόνο υπάρχει όχληση στα προστατευόμενα ζώα (λήψη ακατάλληλης τροφής), αλλά και έχουν παρατηρηθεί επιθέσεις των ζώων στους λουόμενους. Το καλοκαίρι του 2024 καταγράφηκαν 78 περιστατικά επιθέσεων στους λουόμενους, σύμφωνα με πληροφορίες από το αρμόδιο Λιμεναρχείο, το Κέντρο Υγείας Αρεόπολης και την αρμόδια Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) Νότιας Πελοποννήσου του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ). Χάρη στις επιστάμενες προσπάθειες της εν λόγω ΜΔΠΠ (τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων, διεξαγωγή ενημερωτικής ημερίδας προς τους τοπικούς επιχειρηματίες και επιτόπιες αυτοψίες-έλεγχοι), η παράνομη πρακτική ταΐσματος φαίνεται να έχει παύσει.

Γενικά μέτρα προστασίας για τις παραλίες ωτοκίας των θαλάσσιων χελωνών στην Ελλάδα περιλαμβάνονται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ Β 1432/31-03-2023), που ορίζει την «απλή χρήση αιγιαλού και παραλίας». Σύμφωνα με αυτήν, στις περιοχές ωτοκίας παραχωρείται στις τοπικές επιχειρήσεις η «απλή χρήση αιγιαλού», εφόσον διασφαλίζεται η εφαρμογή «διαχειριστικών μέτρων προστασίας» κατά την περίοδο φωλεοποίησης και επώασης/εκκόλαψης των θαλάσσιων χελωνών. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν την απομάκρυνση των επίπλων θαλάσσης (ξαπλώστρες) μετά τη δύση του ηλίου, τον καθαρισμό παραλίας χωρίς βαρέα οχήματα, την απαγόρευση κυκλοφορίας οχημάτων στην παραλία και διεξαγωγής νυχτερινών εκδηλώσεων (beach parties), και τη μείωση της φωτορύπανσης. Είναι ανησυχητικό ότι το 2024, για μια ακόμα χρονιά, καταγράφηκε μεγάλος αριθμός πιέσεων με βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη διατήρηση των θαλάσσιων χελωνών και των βιοτόπων τους. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένες πληροφορίες για τις απειλές και τις πιέσεις στους βιοτόπους ωτοκίας ξεχωριστά για το Λακωνικό Κόλπο και για την Κορώνη.

3.1 ΛΑΚΩΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

Παραλίες: Μαυροβούνι (μήκος 4 χλμ.), Σελινίτσα (μήκος 1.5 χλμ.), Βαλτάκι (μήκος 1.1 χλμ.), Βαθύ (μήκος 1.8 χλμ.)

Ο διαθέσιμος χώρος για να κάνουν τα ενήλικα θηλυκά ζώα τις φωλιές τους περιορίστηκε σημαντικά, καθώς το 82.8% των επιχειρήσεων στις παραλίες του Λακωνικού Κόλπου δεν απομάκρυνε τα έπιπλα θαλάσσης κατά τις βραδινές ώρες. Στις παραλίες Σελινίτσα, Μαυροβούνι και Βαθύ, μόνο 5 επιχειρήσεις εφάρμοσαν τα διαχειριστικά μέτρα προστασίας, από τις 29 που εντοπίστηκαν το 2024 να λειτουργούν στο παραλιακό μέτωπο. Χρειάζονται επιστάμενες προσπάθειες ώστε το σύνολο των επιχειρήσεων να τηρήσει το ανωτέρω μέτρο προστασίας.

Επιπλέον πρόβλημα δημιουργήθηκε με τον ιδιωτικό εξοπλισμό των επισκεπτών (ξαπλώστρες και σκιάστρα), ο οποίος παρέμενε στην παραλία μετά τη δύση του ηλίου και για τον οποίο δεν υπάρχει πρόβλεψη στην Κοινή Υπουργική Απόφαση. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος καταγράφηκαν αθροιστικά 12.912 συμβάντα ιδιωτικών ξαπλωστρών και σκιάστρων που παρέμειναν τη νύχτα στην παραλία.

Το πρόβλημα της φωτορύπανσης στην παραλιακή ζώνη του Λακωνικού Κόλπου παρέμεινε εξαιρετικά έντονο. Δυσμενέστερη είναι η κατάσταση στο δυτικό άκρο της παραλίας Βαθύ και το ανατολικό άκρο της παραλίας Μαυροβουνίου, όπου δεν υπάρχουν καθόλου σκοτεινά σημεία. Η ένταση της απειλής αυτής φαίνεται από το ότι παρατηρήθηκαν πολλές φορές χελωνάκια να αποπροσανατολίζονται από τη φωτορύπανση. Μάλιστα κάποια, ενώ είχαν ήδη μπει στη θάλασσα, εντοπίστηκαν να βγαίνουν ξανά στην παραλία. Σημειώνεται ότι στην παραλία Βαλτάκι, αν και ο αριθμός πηγών φωτός είναι μικρός, εντούτοις επηρεάζεται σημαντικό τμήμα της παραλίας. Το ποσοστό των φωλιών που επηρεάστηκαν από τη φωτορύπανση στην παραλία Σελινίτσας ήταν 36.6%, στο Μαυροβούνι 74.5%, στο Βαθύ 25.7% και στο Βαλτάκι 18.9% (το συνολικό ποσοστό φωλιών που επηρεάστηκαν ήταν 44.5%).

Επιπλέον, καταγράφηκαν περιστατικά κίνησης οχημάτων πάνω στις παραλίες και περιστατικά ανθρώπινης παρουσίας στις παραλίες τις νυχτερινές ώρες. Η ανθρώπινη παρουσία στις παραλίες ωτοκίας δεν ρυθμίζεται από την Κοινή Υπουργική Απόφαση, όμως αποτελεί απειλή τόσο για τις ενήλικες θηλυκές χελώνες που εγκαταλείπουν την προσπάθεια φωλεοποίησης, όσο και για τα χελωνάκια που μπορεί να ποδοπατηθούν. Η ανθρώπινη παρουσία στις παραλίες τις βραδινές ώρες συνδέεται με το ερασιτεχνικό ψάρεμα, την ελεύθερη κατασκήνωση και το άναμμα φωτιάς.

Στις παραλίες Σελινίτσα, Μαυροβούνι και Βαθύ, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται καταστροφή των αμμοθινών στην παραλιακή ζώνη από τη διάνοιξη και χρήση παράνομων χωματόδρομων, που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μακροπρόθεσμες απειλές για τις παραλίες ωτοκίας. Συγκεκριμένα, το πλάτος του χωματόδρομου κατά μήκος των παραλιών Βαθύ και Μαυροβούνι είναι τόσο μεγάλο που επιτρέπει και τη στάθμευση αυτοκινήτων, καταστρέφοντας τους αμμόλοφους και την παράκτια βλάστηση. Η κατάσταση στην παραλία Μαυροβουνίου επιδεινώθηκε σημαντικά την άνοιξη του 2022, λόγω των εργασιών για την κατασκευή του βιολογικού καθαρισμού της περιοχής, όπου έγινε χρήση αδρανών υλικών, σε μήκος περίπου 2 χλμ. παραλίας.

Παράνομος χώρος στάθμευσης οχημάτων παρατηρείται και στην παραλία Βαλτάκι, το οποίο έχει προκαλέσει υποβάθμιση της προστατευόμενης αμμοθινικής βλάστησης.

Παραλία Ευρώτας (μήκος 15.1 χλμ.)

Στην παραλία Ευρώτα υπάρχει περιορισμένη φωτορύπανση. Στα σημεία Τρίνησα και Κυανή Ακτή παρατηρείται επαναλειτουργία αυθαίρετων καταλυμάτων που κατασκευάστηκαν τη δεκαετία 1980 και είχαν εγκαταλειφθεί παλαιότερα αλλά ποτέ δεν κατεδαφίστηκαν. Στα ίδια σημεία εντοπίστηκε μικρός αριθμός επιχειρήσεων (3 επιχειρήσεις εστίασης) που λειτούργησαν το 2024 στο παραλιακό μέτωπο και διέθεταν έπιπλα θαλάσσης. Σημαντική πίεση ασκείται στη συγκεκριμένη παραλία και ειδικά στην παράκτια βλάστηση (θίνες) από τη συνεχή παρουσία οχημάτων και την ύπαρξη παράνομων χώρων στάθμευσης.

3.2 ΚΟΡΩΝΗ

Στην παραλία ωτοκίας Ζάγκα-Μεμί της Κορώνης (μήκος 2.7 χλμ.) καταγράφηκαν 7 επιχειρήσεις που διέθεταν εξοπλισμό παραλίας (ξαπλώστρες, ομπρέλες), από τις οποίες μόνο οι 3 συμμορφώθηκαν με την απομάκρυνση των επίπλων θαλάσσης μετά τη δύση του ηλίου. Δηλαδή το 57% των επιχειρήσεων δεν τήρησε το μέτρο της παραπάνω Κοινής Υπουργικής Απόφασης. Ο ιδιωτικός εξοπλισμός (για τον οποίο δεν υπάρχει πρόβλεψη στη νομοθεσία) καθημερινά αφηνόταν στην παραλία μετά τη δύση του ηλίου, δημιουργώντας εμπόδια στις χελώνες που προσπαθούσαν να κάνουν τις φωλιές τους. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος καταγράφηκαν αθροιστικά 3.991 περιπτώσεις ιδιωτικών ξαπλωστών και σκιάστρων να παραμένουν τη νύχτα στην παραλία.

Το πρόβλημα της φωτορύπανσης από ιδιωτικούς αλλά και δημοτικούς λαμπτήρες ήταν έντονο στο ανατολικό και δυτικό άκρο της παραλίας ωτοκίας, δημιουργώντας αυξημένο κίνδυνο για αποπροσανατολισμό των νεοσσών. Ο νέος φωτισμός του Δημοτικού Γηπέδου της Κορώνης αποτελείται από 4 προβολείς μεγάλου ύψους που τοποθετήθηκαν το 2023, και βρίσκονται ακριβώς πίσω από την παραλία ωτοκίας. Είναι θετικό όμως ότι το 2024 οι προβολείς αυτοί παρέμειναν κλειστοί κατά το μεγαλύτερο μέρος της διάρκειας του προγράμματος. Συνολικά το 2024 στην παραλία Ζάγκα-Μεμί, επηρεάστηκε από τη φωτορύπανση το 36.5% των φωλιών.

Επίσης, στη διάρκεια του προγράμματος στην Κορώνη καταγράφηκαν περιστατικά ανθρωπίνης παρουσίας στην παραλία, ελεύθερη κατασκήνωση, φωτιές τις βραδινές ώρες, και οχήματα επί της παραλίας. Επιπλέον, έγινε γνωστό ότι έργα του βιολογικού καθαρισμού της Κορώνης θα τοποθετηθούν επί της παραλίας, αλλά δεν υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με την περιβαλλοντική αδειοδότησή τους.

4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Όπως αναφέρθηκε, ο ΑΡΧΕΛΩΝ πραγματοποιεί ετήσιες συστηματικές εργασίες καταγραφής και προστασίας της ωτοκίας στο Λακωνικό Κόλπο από το 1985 και στην Κορώνη από το 1995. Η ανάλυση προηγούμενων δεδομένων δείχνει ότι τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται και στις δύο περιοχές αυξητική τάση στον αριθμό φωλιών, που πιθανά οφείλεται στη μακροχρόνια προστασία φωλιών που εφαρμόζεται από το πρόγραμμα, και η οποία επιβάλλεται να συνεχιστεί.

Αν και οι περισσότερες παραλίες ωτοκίας της νότιας Πελοποννήσου έχουν ενταχθεί εδώ και αρκετά χρόνια στο οικολογικό δίκτυο Natura 2000, εντούτοις δεν διαθέτουν ακόμα ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία και τη διαχείριση τους, δηλαδή Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ) και Σχέδια Διαχείρισης (ΣΔ). Αυτά αναμένεται να θεσμοθετηθούν ως αποτέλεσμα των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) για όλες τις περιοχές Natura 2000, στο πλαίσιο ενός έργου που διεξάγεται σε εθνική κλίμακα από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, στο οποίο όμως εντοπίζονται μεγάλες καθυστερήσεις. Η ολοκλήρωση των υπό εκπόνηση ΕΠΜ, ΠΔ και ΣΔ σε εθνική κλίμακα, για τις περιοχές Natura 2000, είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση των βιοτόπων των θαλάσσιων χελωνών και πρέπει να ολοκληρωθεί άμεσα, ώστε να δοθούν λύσεις στα προβλήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω (παράνομοι δρόμοι και χώροι στάθμευσης, φωτορύπανση, κλπ.), μέσω της θεσμικής θωράκισης και της πρόβλεψης ειδικών μέτρων διαχείρισης. Τα τμήματα των παραλιών που παρουσιάζουν περιβαλλοντική υποβάθμιση πρέπει να αποκατασταθούν, ενώ τα υπόλοιπα τμήματα (π.χ. η παραλία του Ευρώτα στο Λακωνικό Κόλπο) πρέπει να διατηρηθούν στην υπάρχουσα κατάσταση.

Οι ΜΔΠΠ που είναι αρμόδιες για την προστασία και διαχείριση των βιοτόπων των θαλάσσιων χελωνών, είναι για το Λακωνικό Κόλπο η ΜΔΠΠ Νότιας Πελοποννήσου, ενώ για την Κορώνη η ΜΔΠΠ Εθνικού Πάρκου Στροφυλιάς και Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Πελοποννήσου. Οι ΜΔΠΠ, που αποτελούν οργανικά τμήματα του Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α., δεν έχουν ενεργοποιηθεί στη φύλαξη των βιοτόπων της θαλάσσιας χελώνας, ενώ οι σχετικές δράσεις διαχείρισης είναι πολύ περιορισμένες. Η ανωτέρω περιγραφόμενη έλλειψη νομοθετικού πλαισίου δημιουργεί καθυστερήσεις στην εφαρμογή κατάλληλης διαχείρισης των παραλιών και μεγαλύτερη υποβάθμιση των βιοτόπων κάθε χρόνο. Επίσης, οι ελλείψεις που εντοπίζονται στη στελέχωση των ΜΔΠΠ του Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α. αποτελούν σοβαρό εμπόδιο για τη φύλαξη, την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις παράβασης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και γενικά την αποτελεσματική διαχείριση των περιοχών αυτών.

Η ενεργοποίηση των αρμόδιων ΜΔΠΠ του Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α. στην προστασία, φύλαξη και διαχείριση των περιοχών θα είχε θετικά αποτελέσματα, ενώ έως την ολοκλήρωση των ΠΔ και ΣΔ χρειάζεται η συνεργασία όλων των αρμοδίων υπηρεσιών για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή της Κοινής Υπουργικής Απόφασης για την «απλή χρήση αιγιαλού και παραλίας» καθώς και της περιβαλλοντικής νομοθεσίας γενικότερα. Τέλος, η ενημέρωση και η καλή επικοινωνία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων (επιχειρήσεις, τοπική κοινωνία υπηρεσίες, περιβαλλοντικές ΜΚΟ) θα μπορούσε να έχει πολύ θετικά αποτελέσματα στην εφαρμογή απλών λύσεων και θα επέτρεπε τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των βιοτόπων.

Αθήνα, Νοέμβριος 2024

**ΑΡΧΕΛΩΝ, Σύλλογος για την
Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας**

